

Kjønnsbalanse i forskning. Nyhetsbrev desember 2020

Kjønnsbalanse blant forskere i norsk akademia

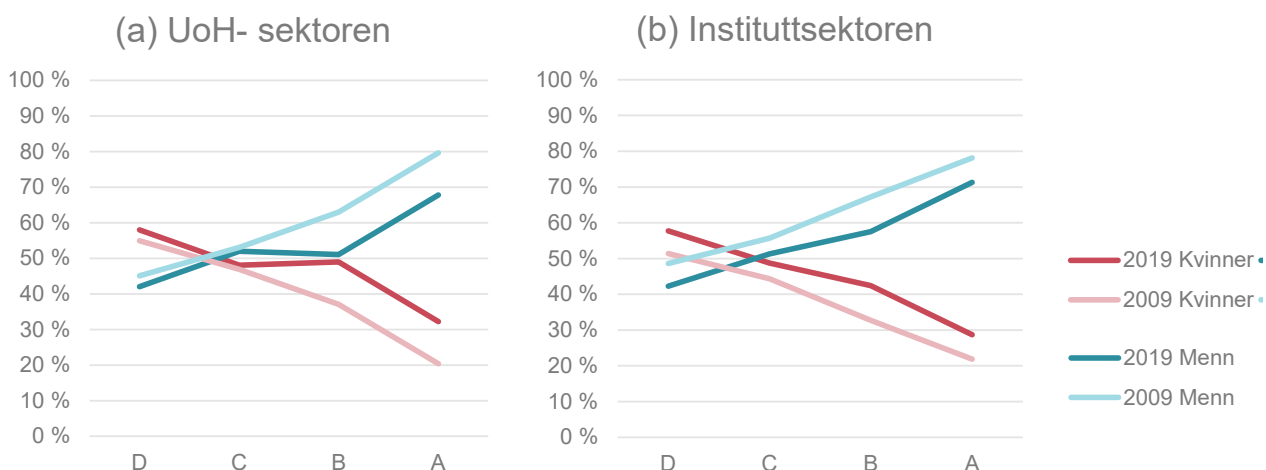
Frøydis Sæbø Steine, Hebe Gunnes og Kaja Wendt

I 2019 deltok nesten 37 500 forskere og faglig personale i forskning og utviklingsarbeid (FoU) i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren samlet. Blant disse var 49 prosent kvinner. Sammenlignet med kjønnsfordelingen i 2009, der kvinnene utgjorde 43 prosent av forskerne, har andelen økt med 6 prosentpoeng. I instituttsektoren utgjorde kvinnene 45 prosent av forskerne i 2019, mens andelen var helt jevn blant forskerne i universitets- og høyskolesektoren. I helseforetakene var kvinneandelen blant forskerne og det faglige personalet som deltok i FoU på 53 prosent.

Saksen gaper mindre

Figur 1a og b viser kjønnsfordelingen i universitets- og høyskolesektoren (UoH) og instituttsektoren, inkludert helseforetakene, blant ulike stillingsgrupper i 2009 og 2019.¹ I UoH-sektoren totalt ser vi små endringer i andel kvinnelige stipendiater og postdoktorer i løpet av denne tiårs perioden. Kvinnene var i flertall

blant stipendiatene, både i 2009 og i 2019, og blant postdoktorene har kjønnsfordelingen vært relativt jevn i samme periode. Videre ser vi at det har blitt stadig flere kvinner blant førsteamanuensene og professorene. Andelen kvinnelige førsteamanuensere har økt fra 37 prosent i 2009 til 49 prosent i 2019, og blant professorene har kvinneandelen økt fra 20 til 32 prosent i samme periode.

Figur 1 Andel kvinner og menn i universitets- og høyskolesektoren (a) og instituttsektoren (b) etter stillingsnivå (Grade A, B, C og D)¹. 2009 og 2019.

¹ Helseforetak med universitetssykehusfunksjoner er inkludert i UoH-sektoren mens øvrig helseforetak og private, ideelle sykehus er inkludert i instituttsektoren.

Grade A, B, C, D er en internasjonal firedeling av forskerstigen. Se informasjonsboks. Kilde: NIFU, Forskerpersonalregisteret

I instituttsektoren har andelen kvinnelige stipendiater økt med 6 prosentpoeng fra 2009 til 2019 og er dermed like høy som i universitets- og høyskolesektoren. Blant postdoktorene har andelen også økt og det er nå jevn kjønnsbalanse på dette stillingsnivået (49 prosent kvinner). Aller mest har andelen kvinner økt for «grade B», eller forsker 2-nivået; fra 33 prosent til 42 prosent. På det øverste akademiske nivået i instituttsektoren, som omfatter forsker 1 eller forskere med professorkompetanse, er andelen kvinner nå 29 prosent (22 prosent i 2009)².

Langt igjen til kjønnsbalanse i MNT-fagene

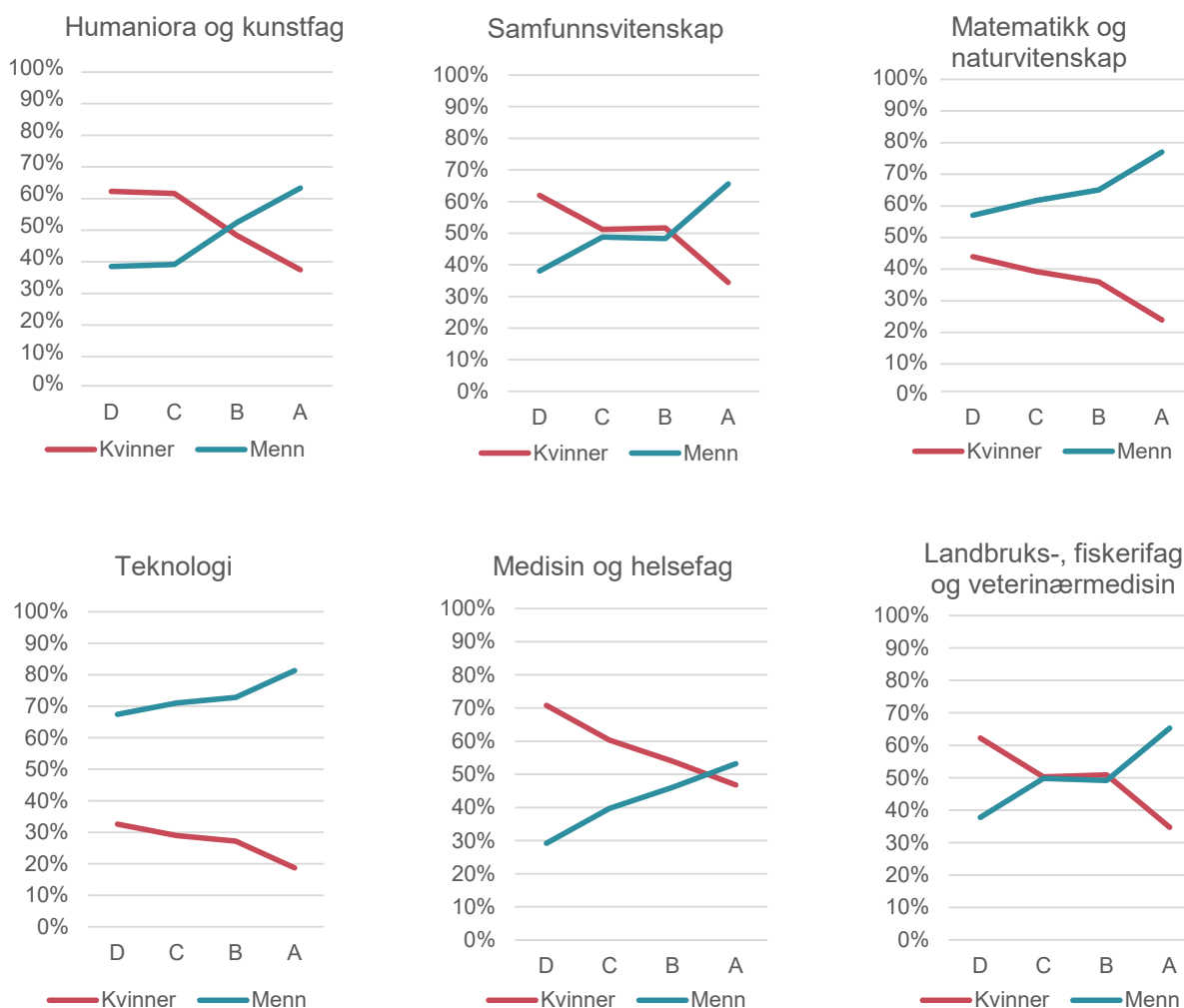
Figurene over total kjønnsbalanse i henholdsvis universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren skjuler at det fortsatt er store forskjeller på fagnivå. Figurene under viser kjønnsbalansen for sektorene samlet etter fagområder.

De seks saksene viser ganske ulike mønstre. For humaniora var kvinnene klart i flertall på stipendiat- og postdoktornivå (grade D og C) med over 60 prosent kvinner. På førsteamanuensisnivå (grade B) var mennene så vidt i flertall, mens det på professornivå (grade A) var 37 prosent kvinner.

Innenfor samfunnsvitenskap var det også over 60 prosent kvinner på stipendiatnivå, mens kjønnsbalansen lå rundt 50 prosent for både postdoktor- og førsteamanuensisnivå, mens kun 1/3 av professorene var kvinner.

For matematikk og naturvitenskap er saksen svært sprikende, mennene utgjør den klart største andelen på alle nivåer; fra 57 prosent på stipendiatnivå til 77 prosent av professorene.

Kjønnsbalansen er enda skjevare innenfor teknologi: på dette fagområdet er det nærmere 70 prosent menn blant stipendiatene og over 80 prosent menn blant professorene.

Figur 2 Kjønnsbalanse i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren samlet etter fagområde og stillingskategori (grade A–D). 2019. Grade A, B, C, D er en internasjonal firedeling av forskerstigen. Se informasjonsboks. Kilde: NIFU, Forskerpersonalregisteret

Grade A, B, C og D

Grade A, B, C, D er en internasjonal firedeling av forskerstigen utviklet av EU (She Figures) som kan brukes til å sammenligne karrierenivåer mellom land, sektorer og fagfelt. Grade A tilsvarer det høyeste akademiske nivået (professorer, overleger), grade B er nivået til erfarne forskere (førsteamanuensis og tilsvarende), grade C tilsvarer stillingsnivået etter avlagt doktorgrad (postdoktorer, eller forskere med under 5 års erfaring), og grade D er det laveste akademiske nivået (stipendiater, forskningsassistenter).

	Universiteter og høyskoler	Instituttsektoren	Helseforetak
Grade A	Professor, dosent	Forsker 1/ forsker med professorkompetanse	Avd. overlege, seksjonsoverlege
Grade B	Førsteamanuensis, førstelektor, seniorforsker	Forsker 2/forsker med doktorgrad	Overlege, forsker med doktorgrad
Grade C	Postdoktor, forsker med under 5 år gammel dr.grad	Postdoktor, forsker med under 5 år gammel dr.grad	Postdoktor, forsker med under 5 år gammel dr.grad
Grade D	Stipendiat, vit.ass., universitets- og høyskolelektor	Forsker 3/forsker uten doktorgrad, stipendiat, forskningsass.	Ass. lege, forsker uten doktorgrad, stipendiat

Kjønnsbalansen innenfor medisin og helsefag er en ganske annen; her er kvinnene i klart flertall opp til professornivået. Over 70 prosent av stipendiatene er kvinner, 60 prosent av postdoktorene, over 50 prosent av førstamanuensisene, mens andelen kvinner blant professorer er litt under 50 prosent.

Saksen for landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin ligner møsteret for samfunnsvitenskap; høy andel kvinner på stipendiat-nivå, kjønnsbalanse på postdoktor- og førstemanuensisnivå og om lag 1/3 kvinner på professornivå.

Kjønnsbalanse for professorer etter lærested, instituttarena og helseforetak

Figuren viser kjønnsbalansen på det høyeste akademiske nivået; professornivå for UoH-sektoren, forsker 1 for instituttsektoren og overlege for helseforetakene.

Av figuren med læresteder fremgår det at det er store variasjoner i andelen på institusjonsnivå, mye

henger sammen med institusjonenes faglige profil, men også mellom breddeuniversitetene er det variasjon. Ved to av de private vitenskapelige høyskolene; Dronning Mauds minne høyskole og Lovisenberg diakonale høyskole er det kun kvinner.

En kjønnsbalanse mellom 40 og 60 prosent finner vi totalt med seks læresteder; kun ved ett universitet; OsloMet – Storbyuniversitet, ved to statlige vitenskapelige høyskoler; Kunsthøgskolen i Oslo og Norge musikkhøgskole, en privat vitenskapelig høyskole; VID vitenskapelige høyskole og to statlige høyskoler; Høgskolen i Østfold og Høgskulen på Vestlandet. I instituttsektoren er kun primærnæringsinstituttene som har kjønnsbalanse på forsker 1-nivå.

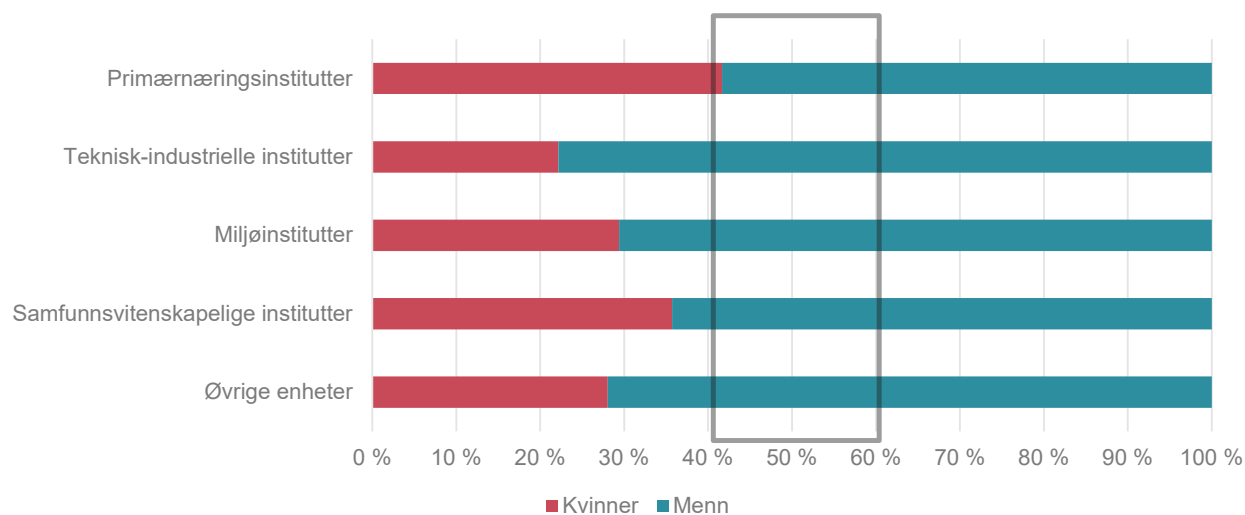
Den laveste andelen kvinner finner vi på Høyskolen Kristiania med henholdsvis 14 prosent kvinner. Læresteder med en kvinneandel på 25 prosent eller lavere er NTNU, Høgskolen i Molde, Handelshøyskolen BI, samt teknisk-industrielle institutter.

Figur 3a Kjønnbalanse, grade A i universitet- og høyskolesektoren.¹ 2019.

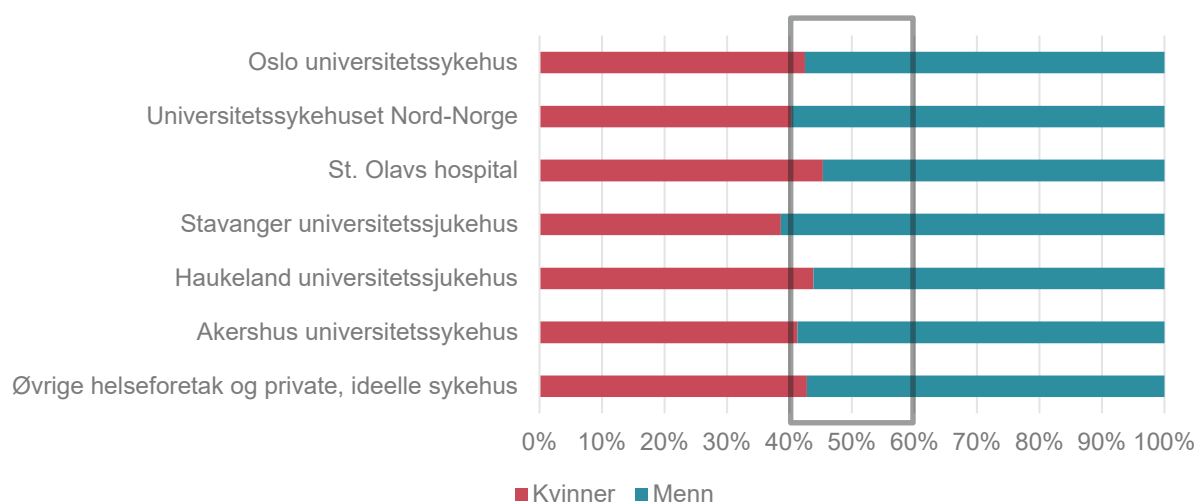
¹ Uten helseforetak med universitetssykehusfunksjon. Øvrige læresteder inkluderer Universitetssenteret på Svalbard, Forsvarets høyskole, Politihøgskolen, Dronning Mauds minne høyskole og Samisk høyskole.

Kilde: NIFU, Forskerpersonalregisteret

Figur 3b Kjønnbalanse, grade A i instituttsektoren (uten helseforetak), 2019.

Kilde: NIFU, Forskerpersonalregisteret

Figur 3c Kjønnbalanse, grade A ved helseforetak.² 2019.

² I FoU-statistikken inngår universitetssykehusene i UoH-sektoren, mens øvrige helseforetak inngår i instituttsektoren.

Kilde: NIFU, Forskerpersonalregisteret

Noter

1. Tallgrunnlaget i dette nyhetsbrevet er hentet fra Forskerpersonalregisteret som driftes av NIFU. Forskerpersonalregisteret er et individregister med personer som deltar i FoU ved universiteter, høyskoler, helseforetak, forskningsinstitutter og andre institusjoner med FoU i Norge. Registeret inngår som en del av den nasjonale FoU-statistikken. Registeret ble etablert i 1965, med data tilbake til 1961. Postdoktorer er registrert med egen stillingskode første gang i Forskerpersonalregisteret i 1991. Forskerpersonalregisteret inneholder data på individnivå og omfatter forskere/faglig personale og høyere teknisk/administrativt personale og ledere. Personene som inngår i registeret, innehar en stilling som normalt krever kompetanse på masternivå eller høyere. Ved helseforetakene inngår kun de som deltok i FoU i registreringsåret. Kun personer med minimum 25 prosent stilling er inkludert i registeret, i tråd med internasjonale retningslinjer for utarbeidelse av FoU-statistikk.
2. Sammenligninger av stillingsstrukturen ved universitetene og høyskolene med stillingsstrukturen ved forskningsinstituttene er utfordrende, ettersom det ikke finnes en felles stillingsstandard for instituttsektoren. De fleste samfunnsvitenskapelige instituttene benytter en tredelt inndeling av de faglige stillingene, hvor forsker 1 har professorkompetanse og tilsvarer professor-stillingen, forsker 2 har doktorgrad og kan sammenlignes med førsteamanuensis, mens forsker 3 ikke har doktorgrad og dermed kan sammenlignes med universitet- og høyskolelektorstillingene. NIFU har gjort en tilordning av stillingsstrukturen for miljøene i instituttsektoren, ved å dele forskerne inn i tre nivåer etter modell av de samfunnsvitenskapelige instituttene. Dette muliggjør sammenligninger på tvers i instituttsektoren, men også med universitets- og høyskolesektoren.

Dataene om kjønnsbalanse i forskning i Norge er hentet fra [Forskerpersonalregisteret](#). Dette inngår i den nasjonale [FoU-statistikken](#), som er fordelt på de tre sektorene universitets- og høyskolesektoren, instituttsektoren og næringslivet. NIFU har etter avtale med Norges forskningsråd statistikkansvaret for UoH- og instituttsektorene, herunder helseforetakene. Statistisk sentralbyrå har statistikkansvaret for næringslivet.

NIFU

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education

NIFU tilbyr handlings- og beslutningsorientert forskning til offentlig og privat sektor. Forskningen omfatter hele det kunnskapspolitiske området – fra grunnopplæring, via høyere utdanning til forskning, innovasjon og kompetanseutvikling i arbeidslivet. Instituttet har i tillegg nasjonalt ansvar for produksjon, analyse og formidling av statistikk og indikatorer for det norske FoU- og innovasjonssystemet.

NIFU

PB 2815 Tøyen, NO-0608 Oslo
www.nifu.no | post@nifu.no